

Vergaderjaar 2021–2022

35 925 XVI

Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (XVI) voor het jaar 2022

Nr. 10

NOTA VAN WIJZIGING

Ontvangen 5 oktober 2021

Het voorstel van wet wordt als volgt gewijzigd:

De wijziging van de begrotingsstaat van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport voor het jaar 2022 komt te luiden:

Vastgestelde departementale begrotingsstaat van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (XVI) voor het jaar 2022 (bedragen x € 1.000)

Art.	Omschrijving	Vastgestelde begroting		
		Verplichtingen	Uitgaven	Ontvangsten
	Totaal	26.400.158	28.777.183	210.262
	Beleidsartikelen			
1	Volksgezondheid	915.727	3.159.740	40.803
2	Curatieve Zorg	3.381.612	3.451.931	123.295
3	Langdurige zorg en ondersteuning	14.145.269	13.980.847	5.691
4	Zorgbreed beleid	1.138.985	1.305.729	11.153
5	Jeugd	117.641	117.641	2.085
6	Sport en bewegen	368.244	383.244	15.740
7	Oorlogsgetroffenen en Herinnering Wereldoorlog II	214.056	216.942	2.901
8	Tegemoetkoming specifieke kosten	5.685.697	5.685.697	0
	Niet-beleidsartikelen			
9	Algemeen	25.054	28.022	0
10	Apparaat Kerndepartement	407.873	447.390	8.594
11	Nog onverdeeld	0	0	0

Toelichting**Algemene toelichting**

Naar aanleiding van de aangenomen motie Hijink en Bikker van 16 september jl. om extra middelen voor zorgsalarissen vrij te maken is op 23 september jl. de brief Reactie op motie leden Hijink en Bikker om extra financiële middelen vrij te maken voor zorgsalarissen, met kenmerk

3259084-1015583-MEVA naar uw Kamer gestuurd. Op diezelfde dag is tevens de brief Nadere toelichting op de keuzes omtrent salarisverhoging zorgpersoneel, met kenmerk 3259678-1015700-Z naar uw Kamer verzonden. In beide brieven is een toelichting gegeven op de wijze waarop uitvoering wordt gegeven aan de motie. Het kabinet stelt € 675 miljoen beschikbaar voor een verhoging van het ova-percentage 2022 met 1,13%, zodat een extra loonsverhoging voor de middengroep van het zorgpersoneel van 1,5% mogelijk wordt gemaakt. De uitgaven onder het UPZ stijgen met € 596 miljoen in 2022 (Zvw, Wlz en Wmo beschermd wonen). Daarnaast stijgen de ontvangsten van het eigen risico bij de Zvw met € 2,6 miljoen in 2022. De overige stijging van de uitgaven loopt via het gemeentefonds.

Tabel 1 Premiegefinancierde mutaties nav nota van wijziging begroting 2022 (bedragen x € 1.000)

Premiegefinancierd	artikel	Bedrag 2021	Bedrag 2022	Bedrag 2023	Bedrag 2024	Bedrag 2025	Bedrag 2026
Zvw	FBZ		361.052	375.746	391.889	408.859	426.639
Wlz	FBZ		220.941	232.788	244.388	257.046	270.355
Wmo	FBZ		14.213	14.876	15.522	16.240	17.000
Totaal			596.206	623.410	651.799	682.145	713.994
Eigen risico	FBZ		- 2.607	- 2.764	- 2.915	- 3.075	- 3.238
Totaal			593.599	620.646	648.884	679.070	710.756

Conform de financieringssysteematiek van de Zorgverzekeringswet dragen zowel burgers als bedrijven bij aan deze verhoging van de zorgkosten via een verhoging van de zorgpremie met € 13 per jaar respectievelijk een verhoging van de inkomensafhankelijke bijdrage met 0,05%. De zorgtoeslag stijgt automatisch mee waardoor huishoudens met recht op zorgtoeslag geen inkomensgevolgen ondervinden van de premiestijging. Dit resulteert in een uitgavenverhoging van € 5,9 miljoen in 2021 en € 71 miljoen in 2022. Deze verhoging in 2021 wordt veroorzaakt omdat de zorgtoeslag over januari 2022 reeds in december wordt uitgekeerd. De dekking van de extra uitgaven ten behoeve van salarissen binnen het sociaal domein en in de langdurige zorg alsook de automatische verhoging van de zorgtoeslag worden gedekt uit de vennootschapsbelasting (vpb).

De overige uitgaven die in het kader van de uitvoering van de motie ten laste komen van de VWS-begroting (hoofdstuk XVI) zijn een verhoging van de rijksbijdrage 18- met € 21 miljoen en een verhoging van de rijksbijdrage Wlz met € 200 miljoen. Normaliter zou ook deze Wlz rijksbijdrage structureel worden verhoogd echter er is bij doorrekening gebleken dat per abuis de nominale bijstelling en volumegroei voor de Wmo op dit budget stond vanaf 2023. Dit is circa € 200 miljoen per jaar. Hiervoor is nu gecorrigeerd en maakt dat de bijstelling slechts incidenteel hoeft plaats te vinden.

In verband met de verhoging van de Overheidsbijdrage in de Arbeidskostenontwikkeling (ova) wijzigen ook de uitgaven onder het Uitgavenplafond Zorg (UPZ). Deze uitgaven zijn opgenomen in het Financieel beeld zorg, dat onderdeel uitmaakt van de VWS-begroting. De verhoging van het UPZ is verwerkt in het Financieel beeld zorg, dat als bijlage is opgenomen bij deze nota van wijziging. Daarbij zijn ook aanvullende middelen voor afspraken tussen ziekenhuizen en verzekeraars over de IC-opstapeling tot 1.150 bedden verwerkt.

Tabel 2 Overige mutaties nav nota van wijziging begroting 2022 (bedragen x € 1.000)

	artikel	Bedrag 2021	Bedrag 2022	Bedrag 2023	Bedrag 2024	Bedrag 2025	Bedrag 2026
A. Begrotingsgefinancierd							
	Rijksbijdrage 18-		21.400	20.800	20.600	20.900	21.200
	Rijksbijdrage Wlz		200.000				
	Zorgtoeslag	5.900	70.948	72.732	74.249	75.426	76.623
	Totaal A	5.900	292.348	93.532	94.849	96.326	97.823
B. Premiegefinancierd							
	IC-oposchaling	FBZ	15.000	0	0	0	0
	Totaal B		15.000	0	0	0	0

2.1.1 Overzicht coronamaatregelen**Tabel 3 Totaal COVID-19 gerelateerde maatregelen van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (bedragen x € 1 miljoen)**

Art.	Omschrijving maatregel	realisatie 2020 ¹	2021 ²	2022	2023	2024	2025	Vindplaats uitgaven 2021
A. Begrotingsgefinancierd								
2, 1 en 3 1	1) Aanschaf en distributie medische beschermingsmiddelen 2) GGD'en en veiligheidsregio's	1229 387	7 2.558	51 411	28			ISB2, ISB4, ISB11 ISB4, ISB6, ISB8, ISB9, ISB11 ISB4
1 6	3) IC-capaciteit 4) Ondersteuning sportsector	91 68	191 391	162				ISB1, ISB3, ISB4, ISB9, ISB11
4 1, 2 en 4	5) Ondersteuning zorgpersoneel 6) Onderzoek inzake COVID-19	0 40	22 25	62	32	6	2	ISB6, ISB9, ISB11
1	7) Testcapaciteit	949,0	5.472	753				ISB1, ISB3, ISB4, ISB6, ISB7, ISB8, ISB9, ISB10, ISB11 ISB7, ISB11
1 en 9 4 4	8) Vaccin ontwikkeling, implemen- tatie en medicatie 9) Zorgbonus 10) Omscholen personeel voor arbeidsmarkt zorg	93 2054 0	1.985 1.024 96	623 12	400 1			ISB2, ISB4, ISB6, ISB7, ISB11 ISB4, ISB11 ISB2, ISB6
4	11) Zorgkosten en bijstand Caribisch Nederland	75	73					ISB4, ISB9
1, 2, 3, 4, 9 en 10	12) Overige maatregelen (plafond Rijksbegroting)	68	510	51	5	4		ISB4, ISB6, ISB9, ISB11
	Totaal A	5.054	12.353	2.125	466	10	2	
B. Premiegefinancierd								
	13) Meerkosten COVID-19 Wlz (plafond Zorg)	190	162					ISB6
	14) Overige maatregelen (plafond Zorg)	16	100	44				ISB6, ISB11, NvW Begroting 2022
	Totaal B	206	261	44	0	0	0	
	Totaal A+B=C	5.260	12.614	2.168	466	10	2	

¹ Kamerstukken II 2020/2021, 35 830 XVI, nr. 1, Kamerstukken II 2020/2021, 35 830 XVI, nr. 3, Kamerstukken II 2020/2021, 35 830 XVI, nr. 4.² ISB1 Kamerstukken II 2020/21, 35 678, nr. 1, ISB2 Kamerstukken II 2020/21, 35 684, nr. 1, ISB3 Kamerstukken II 2020/21, 35 703, nr. 1, ISB4 Kamerstukken II 2020/21, 35 763, nr. 1, ISB5 Kamerstukken II 2020/21, 35 796, nr. 1, ISB6 Kamerstukken II 2020/21, 35 815, nr. 1, ISB7 Kamerstukken II 2020/21, 35 841, nr. 1, ISB8 Kamerstukken II 2020/21, 35 854, nr. 1, ISB9 Kamerstukken II 2020/21, 35 884, nr. 1, ISB10 Kamerstukken II 2020/21, 35 895, nr. 1 en ISB11 Kamerstukken II 2020/21, 35 906, nr. 1.

Toelichting

De tabel onder 2.1.1 Overzicht coronamaatregelen in de begroting 2022 wijzigt naar aanleiding van de opschaling IC-zorg i.v.m. corona. Hierdoor stijgen de kosten voor de Overige maatregelen (plafond zorg) met € 15 miljoen. De verhoging van de opschaling IC-zorg is verwerkt en toegelicht in het Financieel beeld zorg, dat als bijlage is opgenomen bij deze nota van wijziging.

3. Beleidsartikelen

3.2 Artikel 2 Curatieve Zorg

Tabel 4 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 2 (bedragen x € 1.000)

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Verplichtingen	4.793.651	942.703	3.381.612	3.367.263	3.455.366	3.535.070	3.641.479
Uitgaven	4.372.943	3.623.539	3.451.931	3.415.126	3.457.690	3.536.570	3.642.979
waarvan juridisch verplicht			99,7%				
1. Kwaliteit, toegankelijkheid en betaalbaarheid van de zorg	1.451.369	605.436	391.678	261.750	207.712	164.138	178.037
Subsidies (regelingen)	176.553	202.274	238.958	177.360	173.307	138.230	142.719
Medisch specialistische zorg	74.511	66.483	72.264	72.299	68.448	59.270	61.446
Curatieve ggz	18.719	29.716	34.966	30.045	30.365	30.486	32.726
Eerste lijnszorg	2.638	10.731	13.872	14.269	15.818	16.441	16.513
Lichaamsmateriaal	33.049	23.729	23.592	23.603	23.507	23.502	23.501
Medische producten	47.636	71.615	94.264	37.144	35.169	8.531	8.533
Overige	0	0	0	0	0	0	0
Opdrachten	1.237.410	331.132	93.639	46.436	21.764	13.419	22.841
Medisch-specialistische zorg	743	779	704	676	282	281	281
Curatieve ggz	274	3.503	3.956	3.628	3.611	3.609	3.612
Eerstelijnszorg	781	18.589	57.589	29.102	9.102	102	102
Lichaamsmateriaal	6.793	3.647	2.326	2.326	2.326	2.326	2.345
Medische producten	1.228.819	304.614	29.064	10.704	6.443	7.101	16.501
Overige	0	0	0	0	0	0	0
Bijdrage aan agentschappen	34.744	70.828	58.873	37.343	11.711	11.554	11.554
aCBG	2.513	2.311	1.712	437	1.103	948	948
aCBG	2.200	2.521	657	0	0	0	0
CIBG	30.031	64.483	54.317	36.906	10.608	10.606	10.606
Overige	0	1.513	2.187	0	0	0	0
Bijdrage aan ZBO's/RWT's	1.374	1.202	208	611	930	935	923
Overige	1.374	1.202	208	611	930	935	923
Bijdrage aan medeoverheden	0	0	0	0	0	0	0
Overige	0	0	0	0	0	0	0
Bijdrage aan (inter)nationale organisaties	0	0	0	0	0	0	0
Overige	0	0	0	0	0	0	0
Garanties	1.288	0	0	0	0	0	0
Overige	1.288	0	0	0	0	0	0
3. Ondersteuning van het zorgstelsel	2.921.574	3.018.103	3.038.853	3.132.576	3.229.378	3.351.532	3.443.742
Subsidies (regelingen)	100.614	116.780	133.725	112.157	107.482	105.654	112.619
Stichting Klachten en Geschillen							
Zorgverzekeringen	1.212	1.359	1.360	1.360	1.360	1.360	1.359
Regeling medisch noodzakelijke zorg onverzekerden	30.594	42.211	41.958	41.957	41.959	41.955	41.956
Regeling veelbelovende zorg	1.213	6.688	23.185	35.038	47.764	52.482	61.481
Medisch-specialistische zorg	52.546	52.781	45.750	20.281	3.714	2.172	138
Curatieve ggz	4.141	679	7.336	10.084	10.589	5.587	5.587
Eerste lijnszorg	10.908	13.051	14.125	3.426	2.085	2.087	2.087
Overige	0	11	11	11	11	11	11
Bekostiging	2.771.211	2.847.935	2.871.069	2.995.779	3.099.795	3.226.683	3.312.284
Rijksbijdrage Zorgverzekeringsfonds voor financiering van verzekerden 18-	2.723.169	2.796.504	2.831.900	2.956.700	3.060.700	3.187.600	3.273.200
Zorg illegalen en andere onverzekerbare vreemdelingen	48.042	51.431	39.169	39.079	39.095	39.083	39.084
Overige	0	0	0	0	0	0	0
Inkomensoverdrachten	26.554	22.364	23.669	20.838	18.672	16.724	16.662

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Overgangsregeling FLO/VUT							
ouderenregeling ambulancepersoneel	26.461	22.238	23.543	20.712	18.546	16.598	16.536
Overige	93	126	126	126	126	126	126
Opdrachten	10.244	12.481	15.922	8.730	8.160	7.508	7.511
Risicovereeniging	1.259	2.041	2.039	2.039	2.038	2.037	2.040
Uitvoering zorgverzekeringstelsel	555	664	823	926	926	926	926
Medisch-specialistische zorg	7.208	6.454	7.695	3.275	2.585	1.934	1.934
Curatieve ggz	407	427	30	30	34	34	34
Eerste lijnszorg	72	0	102	102	102	102	102
Overige	743	2.895	5.233	2.358	2.475	2.475	2.475
Bijdrage aan agentschappen	7.943	10.855	10.858	10.861	10.859	10.854	10.857
CJIB: Onverzekerden en wanbetalers	7.943	10.855	10.858	10.861	10.859	10.854	10.857
Bijdrage aan ZBO's/RWT's	5.008	7.688	5.010	5.011	5.010	5.009	5.009
SVB: Onverzekerden	5.008	3.938	3.942	3.943	3.942	3.941	3.941
Overige	0	3.750	1.068	1.068	1.068	1.068	1.068
Bijdrage aan andere begrotings- hoofdstukken	0	0	0	0	0	0	0
VenJ: Bijdrage C2000	0	0	0	0	0	0	0
Ontvangsten	12.924	403.705	123.295	77.455	75.055	75.055	84.455
Overige	12.924	403.705	123.295	77.455	75.055	75.055	84.455

Toelichting

Bekostiging

Rijksbijdrage Zorgverzekering voor financiering van verzekerden 18–

De uitvoering van de motie Hijink en Bikker om extra financiële middelen vrij te maken voor een verhoging van de zorgsalarissen gaat gepaard met een verhoging van de rijksbijdrage 18– met € 21 miljoen.

3.3 Artikel 3 Langdurige zorg en ondersteuning

Tabel 5 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 3 (bedragen x € 1.000)

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Verplichtingen	14.199.190	1.501.391	14.145.269	14.567.005	17.119.766	17.388.420	18.650.471
Uitgaven	10.062.532	12.363.200	13.980.847	14.567.331	17.119.766	17.895.520	19.157.571
<i>waarvan</i> juridisch verplicht			99,9%				
1. Participatie en zelfredzaamheid van mensen met beperkingen	214.609	336.640	175.533	137.876	134.765	137.167	132.273
Subsidies (regelingen)	102.981	69.515	48.833	31.826	28.421	27.023	24.529
Toegang tot zorg en ondersteuning	4.440	8.818	9.821	9.728	9.746	7.724	7.727
Passende zorg en levensbrede ondersteuning	4.966	30.673	17.207	6.228	2.943	3.557	3.557
Inclusieve samenleving	70.834	14.189	6.975	6.718	6.473	6.486	4.986
Kennis en informatiebeleid	7.879	11.828	11.079	8.618	8.606	8.603	7.606
Overige	14.862	4.007	3.751	534	653	653	653
Opdrachten	73.166	229.765	80.070	80.252	80.564	82.669	82.670
Bovenregionaal gehandicaptenvervoer	62.153	57.632	61.349	61.224	61.135	61.123	61.124
Toegang tot zorg en ondersteuning	499	1.799	1.768	1.754	1.748	1.747	1.747
Passende zorg en levensbrede ondersteuning	2.287	4.418	1.273	961	960	959	959
Inclusiviteit	2.538	153.724	4.403	4.355	4.642	4.640	4.640
Kennis, informatie en innovatiebeleid	0	1.540	1.542	1.541	1.541	1.541	1.541
Aanbesteden Sociaal Domein	1.244	2.606	0	0	0	0	0
Overige	4.445	8.046	9.735	10.417	10.538	12.659	12.659
Bijdrage aan agentschappen	6.865	6.230	5.088	5.087	5.086	6.786	4.386
Overige	6.865	6.230	5.088	5.087	5.086	6.786	4.386
Bijdrage aan ZBO's/RWT's	12.583	13.940	13.039	13.008	12.991	12.986	12.985
Doventolkvoorzieningen	12.583	13.940	13.039	13.008	12.991	12.986	12.985
Bijdrage aan medeoverheden	4.714	8.246	7.703	7.703	7.703	7.703	7.703
Overige	4.714	8.246	7.703	7.703	7.703	7.703	7.703

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Storting/onttrekking							
begrotingsreserve	14.300	8.944	20.800	0	0	0	0
Stimulerings regeling wonen en zorg	14.300	8.944	20.800	0	0	0	0
2. Zorgdragen voor langdurige zorg tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten	9.847.923	12.026.560	13.605.314	14.429.455	16.985.001	17.758.353	19.025.298
Subsidies (regelingen)	110.281	191.705	154.785	113.877	114.837	122.462	119.463
Zorg merkbaar beter maken	53.910	111.085	71.550	47.285	49.454	57.184	58.196
Kennis, informatie en innovatiebeleid	14.349	35.565	40.520	23.271	21.856	22.500	17.803
Palliatieve zorg en ondersteuning	42.022	45.055	42.715	43.321	43.527	42.778	43.464
Overige	0	0	0	0	0	0	0
Bekostiging	9.566.500	11.651.700	13.484.600	14.183.900	16.747.100	17.512.400	18.781.100
Bijdrage in de kosten van kortingen (BIKK)	3.666.500	4.101.700	4.184.600	4.283.900	4.397.100	4.512.400	4.631.100
Bijdrage Wlz	5.900.000	7.550.000	9.300.000	9.900.000	12.350.000	13.000.000	14.150.000
Inkomensoverdrachten	0	0	0	0	0	0	0
Overige	0	0	0	0	0	0	0
Opdrachten	36.216	32.618	24.191	18.005	8.242	8.367	8.366
Zorgdragen voor langdurige zorg	36.216	32.618	24.191	18.005	8.242	8.367	8.366
Overige	0	0	0	0	0	0	0
Bijdrage aan agentschappen	45	441	428	428	428	428	428
Overige	45	441	428	428	428	428	428
Bijdrage aan ZBO's/RWT's	134.881	150.096	141.310	113.245	114.394	114.696	115.941
Uitvoeringskosten Sociale Verzekerings Bank	37.181	44.328	44.528	18.967	18.765	17.329	17.329
Uitvoeringskosten Centrum Indicatiestelling Zorg	97.700	105.768	96.782	94.278	95.629	97.367	98.612
Ontvangsten	6.772	5.691	5.691	5.691	5.691	5.691	5.691
Overige	6.772	5.691	5.691	5.691	5.691	5.691	5.691

Toelichting

Bekostiging

Bijdrage Wlz

Voor de uitvoering van de motie Hijink en Bikker om extra financiële middelen vrij te maken voor zorgsalarissen wordt het ova-percentage met 1,13% verhoogd. Deze verhoging van de ova leidt tot een stijging van de Rijksbijdrage Wlz met circa € 200 miljoen.

3.8 Artikel 8 Tegemoetkoming specifieke kosten

Tabel 6 Tabel Budgettaire gevolgen van beleid artikel 8 (bedragen x € 1.000)

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Verplichtingen	5.866.368	5.512.949	5.685.697	6.091.981	6.427.298	6.799.275	7.158.672
Uitgaven	5.866.368	5.512.949	5.685.697	6.091.981	6.427.298	6.799.275	7.158.672
waarvan juridisch verplicht			100%				
Inkomensoverdrachten	5.866.368	5.512.949	5.685.697	6.091.981	6.427.298	6.799.275	7.158.672
Zorgtoeslag	5.801.418	5.445.000	5.617.748	6.024.032	6.359.349	6.731.326	7.090.723
Tegemoetkoming specifieke zorgkosten	64.950	67.949	67.949	67.949	67.949	67.949	67.949
Ontvangsten	552.668	0	0	0	0	0	0
Overige	552.668	0	0	0	0	0	0

Toelichting

Inkomensoverdrachten

Zorgtoeslag

De uitvoering van de motie Hijink en Bikker om extra financiële middelen vrij te maken voor zorgsalarissen gaat gepaard met een verhoging van de zorgtoeslag met € 13 euro per persoon welke neerkomt op een uitgavenverhoging van € 5,9 miljoen in 2021 en € 71 miljoen in 2022 aan Zorgtoeslag.

De Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
H.M. de Jonge

Financieel Beeld Zorg

1. Inleiding

In het Financieel Beeld Zorg treedt ook een aantal wijzigingen op. Deze worden hieronder gepresenteerd.

2. Verticale ontwikkeling van de Zorguitgaven en -ontvangsten

2.1. Verticale ontwikkeling van de totale Zorguitgaven en -ontvangsten

Tabel 1 laat vanaf de stand ontwerpbegroting 2022 de verticale ontwikkeling van de totale Zorguitgaven en -ontvangsten zien.

Tabel 1 Verticale ontwikkeling van de totale Zorguitgaven en -ontvangsten 2022–2026 (bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Bruto Zorguitgaven ontwerpbegroting 2022	86.668,3	90.121,5	94.353,5	98.711,0	103.322,4
Bijstellingen in de bruto Zvw-uitgaven	376,1	375,7	391,9	408,9	426,6
Bijstellingen in de bruto Wlz-uitgaven	235,2	247,7	259,9	273,3	287,4
<i>Totaal bijstellingen</i>	<i>611,2</i>	<i>623,4</i>	<i>651,8</i>	<i>682,1</i>	<i>714,0</i>
Bruto Zorguitgaven NVW ontwerpbegroting 2022	87.279,5	90.744,9	95.005,3	99.393,2	104.036,4
Zorgontvangsten ontwerpbegroting 2022	5.310,1	5.491,8	5.711,1	5.926,5	6.149,6
Bijstellingen Zvw-ontvangsten	2,6	2,8	2,9	3,1	3,2
<i>Totaal bijstellingen</i>	<i>2,6</i>	<i>2,8</i>	<i>2,9</i>	<i>3,1</i>	<i>3,2</i>
Zorgontvangsten NVW ontwerpbegroting 2022	5.312,7	5.494,6	5.714,1	5.929,6	6.152,9
Netto Zorguitgaven ontwerpbegroting 2022	81.358,3	84.629,7	88.642,3	92.784,5	97.172,8
<i>Bijstellingen in de netto Zorguitgaven</i>	<i>608,6</i>	<i>620,6</i>	<i>648,9</i>	<i>679,1</i>	<i>710,8</i>
Netto Zorguitgaven NVW ontwerpbegroting 2022	81.966,9	85.250,3	89.291,2	93.463,5	97.883,5

Bron: VWS

2.2. Verticale ontwikkeling van de Zvw-uitgaven en -ontvangsten

Tabel 2 laat vanaf de stand ontwerpbegroting 2022 de verticale ontwikkeling van de Zvw-uitgaven en -ontvangsten zien.

Tabel 2 Verticale ontwikkeling van de Zvw-uitgaven en -ontvangsten 2022–2026 (bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Bruto Zvw-uitgaven ontwerpbegroting 2022	54.463,9	56.437,5	58.885,0	61.398,5	64.029,3
Bijstellingen NVW ontwerpbegroting 2022					
Beleidsmatig	376,1	375,7	391,9	408,9	426,6
Verhoging ova-percentage met 1,13%	361,1	375,7	391,9	408,9	426,6
Opschaling IC-zorg i.v.m. corona	15,0				
<i>Totaal bijstellingen</i>	<i>376,1</i>	<i>375,7</i>	<i>391,9</i>	<i>408,9</i>	<i>426,6</i>
Bruto Zvw-uitgaven NVW ontwerpbegroting 2022	54.839,9	56.813,2	59.276,9	61.807,3	64.455,9
Zvw-ontvangsten ontwerpbegroting 2022	3.236,8	3.378,8	3.530,3	3.681,7	3.836,2
Bijstellingen NVW ontwerpbegroting 2022					
Beleidsmatig	2,6	2,8	2,9	3,1	3,2
Doorwerking verhoging ova-percentage naar eigen risico	2,6	2,8	2,9	3,1	3,2
<i>Totaal bijstellingen</i>	<i>2,6</i>	<i>2,8</i>	<i>2,9</i>	<i>3,1</i>	<i>3,2</i>
Zvw-ontvangsten NVW ontwerpbegroting 2022	3.239,4	3.381,6	3.533,3	3.684,8	3.839,5
Netto Zvw-uitgaven ontwerpbegroting 2022	51.227,1	53.058,6	55.354,7	57.716,7	60.193,0
<i>Bijstellingen in de netto Zvw-uitgaven</i>	<i>373,4</i>	<i>373,0</i>	<i>389,0</i>	<i>405,8</i>	<i>423,4</i>
Netto Zvw-uitgaven NVW ontwerpbegroting 2022	51.600,6	53.431,6	55.743,7	58.122,5	60.616,4

Bron: VWS.

Toelichting

Uitgaven

Verhoging ova-percentages met 1,13%

Naar aanleiding van de aangenomen motie Hijink en Bikker van 16 september om extra middelen voor zorgsalarissen vrij te maken heeft het kabinet extra middelen beschikbaar gesteld voor een verhoging van het ova-percentages 2022 met 1,13%, zodat een extra loonsverhoging voor de middengroep van 1,5% mogelijk wordt gemaakt. De Zvw-uitgaven stijgen hierdoor met circa € 361 miljoen in 2022, oplopend tot € 427 miljoen in 2026.

Opschaling IC-zorg i.v.m. corona

Zorgverzekeraars en zorgaanbieders zullen voor 2022 afspraken maken over de opschaling van de IC-zorg naar 1.150 IC-bedden. Om te borgen dat hiervoor voldoende middelen beschikbaar zijn wordt het MSZ-kader 2022 op basis van bestuurlijke afspraken met ziekenhuizen en verzekeraars verhoogd met € 35 miljoen. Het bedrag van € 35 miljoen is gebaseerd op de beschikbaarheidsvergoeding die zorgverzekeraars in 2021 aan ziekenhuizen verstrekken voor de opschaling tot 1.150 bedden (fase 1 van het Opschalingsplan COVID-19). In de begroting 2022 is hiervoor € 20 miljoen gereserveerd op Nominaal en onverdeeld Zvw. Aanvullend stelt het kabinet hiervoor € 15 miljoen extra beschikbaar. Voor de opschaling in fase 2 en 3 van het opschalingsplan is de subsidieregeling opschaling curatieve zorg COVID-19 van toepassing.

Ontvangsten

Doorwerking verhoging ova-percentages naar eigen risico

De verhoging van de Zvw-uitgaven als gevolg van de verhoging van de ova met 1,13% leidt tot € 3 miljoen hogere opbrengsten bij het eigen risico.

2.3. Verticale ontwikkeling van de Wlz-uitgaven en -ontvangsten

Tabel 3 laat vanaf de stand ontwerpbegroting 2022 de verticale ontwikkeling van de Wlz-uitgaven en -ontvangsten zien.

Tabel 3 Verticale ontwikkeling van de Wlz-uitgaven en -ontvangsten 2022–2026 (bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Bruto Wlz-uitgaven ontwerpbegroting 2022	30.186,0	31.777,3	33.565,3	35.398,4	37.369,1
Bijstellingen NVW ontwerpbegroting 2022					
Beleidsmatig	235,2	247,7	259,9	273,3	287,4
Verhoging ova-percentage met 1,13% (Wlz)	220,9	232,8	244,4	257,0	270,4
Verhoging ova-percentage met 1,13% (Wmo beschermd wonen)	14,2	14,9	15,5	16,2	17,0
<i>Totaal bijstellingen</i>	<i>235,2</i>	<i>247,7</i>	<i>259,9</i>	<i>273,3</i>	<i>287,4</i>
Bruto Wlz-uitgaven NVW ontwerpbegroting 2022	30.421,2	32.025,0	33.825,2	35.671,7	37.656,4
Wlz-ontvangsten ontwerpbegroting 2022	2.073,3	2.113,0	2.180,8	2.244,8	2.313,4
Bijstellingen NVW ontwerpbegroting 2022					
N.v.t.					
<i>Totaal bijstellingen</i>	<i>0,0</i>	<i>0,0</i>	<i>0,0</i>	<i>0,0</i>	<i>0,0</i>
Wlz-ontvangsten NVW ontwerpbegroting 2022	2.073,3	2.113,0	2.180,8	2.244,8	2.313,4
Netto Wlz-uitgaven ontwerpbegroting 2022	28.112,7	29.664,3	31.384,5	33.153,6	35.055,7
<i>Bijstellingen in de netto Wlz-uitgaven</i>	<i>235,2</i>	<i>247,7</i>	<i>259,9</i>	<i>273,3</i>	<i>287,4</i>
Netto Wlz-uitgaven NVW ontwerpbegroting 2022	28.347,9	29.912,0	31.644,4	33.426,9	35.343,0

Bron: VWS.

Toelichting

Uitgaven

Verhoging ova-percentage met 1,13% (Wlz)

Naar aanleiding van de aangenomen motie Hijink en Bikker van 16 september om extra middelen voor zorgsalarissen vrij te maken heeft het kabinet extra middelen beschikbaar gesteld voor een verhoging van het ova-percentage 2022 met 1,13%, zodat een extra loonsverhoging voor de middengroep van 1,5% mogelijk wordt gemaakt. De Wlz-uitgaven stijgen hierdoor met circa € 221 miljoen in 2022, oplopend tot € 270 miljoen in 2026.

Verhoging ova-percentage met 1,13% (Wmo beschermd wonen)

Naar aanleiding van de aangenomen motie Hijink en Bikker van 16 september om extra middelen voor zorgsalarissen vrij te maken heeft het kabinet extra middelen beschikbaar gesteld voor een verhoging van het ova-percentage 2022 met 1,13%, zodat een extra loonsverhoging voor de middengroep van 1,5% mogelijk wordt gemaakt. De uitgaven voor Wmo beschermd wonen stijgen hierdoor met circa € 14 miljoen in 2022, oplopend tot € 17 miljoen in 2026.

3. Financiering van de zorguitgaven

De hogere ova leidt ook tot wijzigingen in de financieringsparagraaf. In de onderstaande tabellen wordt het actuele beeld van de financiering van de zorguitgaven weergegeven.

Tabel 4 Financiering Zvw (bedragen x € 1 miljard)

	2020	2021	2022
Uitgaven ten laste van de macropremielast			
– Zorguitgaven zorgverzekeraars	48,2	49,5	51,7
– Rechtstreekse uitgaven zorgverzekeringsfonds	2,6	2,6	2,8
– UPZ-relevante uitgaven	50,7	52,1	54,6
– Beheerskosten/reserveopbouw zorgverzekeraars	2,3	1,0	0,5
– Overige baten zorgverzekeringsfonds	0,0	0,0	0,1
– Saldo zorgverzekeringsfonds	– 1,9	1,1	– 0,3
Totaal te financieren	51,2	54,2	54,8
Financiering			
– Inkomensafhankelijke bijdrage	25,4	27,4	27,1
– Nominale premie	19,9	20,9	21,7
– Rijksbijdrage voor kinderen	2,7	2,8	2,8
– Eigen betalingen	3,2	3,1	3,2
Totaal	51,2	54,2	54,9

Zowel de zorguitgaven van verzekeraars als de rechtstreekse uitgaven komen hoger uit door de hogere ova. Daarnaast zijn de overige baten beperkt aangepast. De hogere te financieren lasten leiden tot een hogere inkomensafhankelijke bijdrage en een hogere nominale premie. Ook de rijksbijdrage voor kinderen en het eigen risico komen beperkt hoger uit.

In tabel 4 zijn de wijzigingen ten opzichte van de ontwerpbegroting 2022 weergegeven (zie ontwerpbegroting 2022 tabel 16 op pagina 195).

Tabel 5 Exploitatie en premiestelling Zvw (bedragen x € 1 miljoen)

	2020	2021	2022
ZORGVERZEKERINGSFONDS			
Uitgaven	29.992,4	29.103,4	30.087,6
– Uitkering aan zorgverzekeraars voor zorg	26.092,0	25.506,0	27.130,7
– Uitkering aan zorgverzekeraars voor CR	1.200,3	869,5	0,0
– Uitkering voor beheerskosten kinderen	135,5	134,8	132,8
– Rechtstreeks uitgaven zorgverzekeringsfonds	2.564,6	2.593,2	2.824,1
Inkomsten	28.114,5	30.154,9	29.899,2
– Inkomensafhankelijke bijdrage	25.413,0	27.378,4	27.123,1
– Rijksbijdrage voor kinderen	2.722,9	2.796,5	2.831,9
– Overige baten	– 21,4	– 20,0	– 55,8
Exploitatiesaldo	– 1.878,0	1.051,5	– 188,3
Idem, niet gecorrigeerd voor DBC-hobbels	– 1.878,0	2.298,9	– 458,3
Vermogen Zorgverzekeringsfonds	– 1.441,6	857,3	398,9
Vermogensnorm	– 689,0	558,4	288,4
Vermogenssaldo Zorgverzekeringsfonds	– 752,6	298,9	110,5
INDIVIDUELE ZORGVERZEKERAARS			
Uitgaven	50.513,9	50.552,1	52.205,5
– Zorg (niet corona)	46.842,6	48.543,0	51.745,8
– Zorg (corona)	1.339,1	970,0	0,0
– Beheerskosten/exploitatiesaldi	2.332,2	1.039,2	459,7
Inkomsten	50.513,9	50.552,1	52.205,5
– Uitkering van zorgverzekeringsfonds voor zorg	26.092,0	25.506,0	27.130,7
– Uitkering aan zorgverzekeraars voor CR	1.200,3	869,5	0,0
– Uitkering van voor beheerskosten kinderen	135,5	134,8	132,8
– Nominale rekenpremie	19.319,5	20.076,1	21.375,7
– Nominale opslagpremie	576,9	864,3	326,9
– Eigen risico	3.189,7	3.101,5	3.239,4

In het Zorgverzekeringsfonds (Zvf) komen de rechtstreekse uitgaven hoger uit door de hogere ova. Daarnaast stijgt de vereveningsbijdrage met € 0,1 miljard, ter gedeeltelijke compensatie van verzekeraars. De

inkomensafhankelijke bijdrage komt circa € 0,2 miljard hoger uit en de overige baten zijn verlaagd. Bij de zorgverzekeraars stijgen de zorguitgaven met € 0,3 miljard. Ter dekking ontvangen ze een € 0,1 miljard hogere vereveningsbijdrage en € 0,2 miljard hogere nominale premies.

In tabel 5 zijn de wijzigingen ten opzichte van de ontwerpbegroting 2022 weergegeven (zie ontwerpbegroting 2022 tabel 17 op pagina 195 en 196).

Tabel 6 Verklaring premieontwikkeling

	Reken- premie	Opslag- premie	Nom.premie	IAB
Premie 2021	1.417	61	1.478	7,00%
Groei zorguitgaven	75	-3	72	0,11%
Saldo zorgverzekeringsfonds	-21	0	-21	-0,08%
Reserveontwikkeling verzekeraars	15	-30	-15	-0,05%
Rechtstrekken 50/50	12	-6	6	-0,03%
Meevaller grondslag IAB 2021				-0,24%
Overig en afronding	1	1	2	0,04%
Totale mutatie	82	-38	44	-0,25%
Premie 2022	1.499	23	1.522	6,75%

Door de hogere ova komen de zorguitgaven hoger uit waardoor zowel de nominale (reken) premie als de inkomensafhankelijke bijdrage hoger uitkomen.

In tabel 6 zijn de wijzigingen ten opzichte van de ontwerpbegroting 2022 weergegeven (zie ontwerpbegroting 2022 tabel 18 op pagina 198).

Tabel 7 Premieoverzicht

	2020	2021	2022
ZVW			
Inkomensafhankelijke bijdrage normaal (in%)	6,70%	7,00%	6,75%
Inkomensafhankelijke bijdrage verlaagd (in%)	5,45%	5,75%	5,50%
Nominale premie totaal (gemiddeld)	1.414	1.478	1.522
w.v. Nominale rekenpremie	1.373	1.417	1.499
w.v. Nominale opslagpremie (gemiddeld)	41	61	23
Nominale premie totaal 18- Standaardpremie	1.642	1.705	1.749
Verplicht eigen risico (maximaal)	385	385	385
Compensatie eigen risico			
Maximale zorgtoeslag eenpersoonshuishouden	1.250	1.287	1.336
Maximale zorgtoeslag meerpersoonshuishouden	2.397	2.487	2.553

Ten opzichte van de tabel in de begroting komt de inkomensafhankelijke bijdrage (normaal en verlaagd) 0,05%-punt hoger uit. Daarnaast komen de nominale premie, de nominale rekenpremie, de standaardpremie en de maximale zorgtoeslag voor een eenpersoonshuishouden 13 euro hoger uit. De maximale zorgtoeslag voor een meerpersoonshuishouden komt 26 euro hoger uit.

In tabel 7 zijn de wijzigingen ten opzichte van de ontwerpbegroting 2022 weergegeven (zie ontwerpbegroting 2022 tabel 19 op pagina 200).

Tabel 8: Exploitatie WLZ (bedragen x € 1 miljoen)

	2020	2021	2022
FONDS LANGDURIGE ZORG			
Uitgaven	25.899,3	28.180,1	30.421,2
– Zorgaanspraken en subsidies	25.647,9	27.908,6	30.131,2
– Beheerskosten	251,4	271,5	289,9
Inkomsten	26.213,9	29.143,3	30.395,9
– Procentuele premie	14.772,0	15.500,0	14.838,0
– Eigen betalingen	1.875,4	1.991,6	2.073,3
– BIKK	3.666,5	4.101,7	4.184,6
– Rijksbijdrage Wlz	5.900,0	7.550,0	9.300,0
– Overige baten	0,0	0,0	0,0
Exploitatiesaldo	314,6	963,2	– 25,3
Vermogen Algemeen Fonds	– 953,3	10,0	– 15,3
Procentuele premie (in %)	9,65%	9,65%	9,65%

Vanwege de hogere ova komen de uitgaven van het Fonds langdurige zorg € 0,2 miljard hoger uit net als de rijksbijdrage Wlz.

In tabel 8 zijn de wijzigingen ten opzichte van de ontwerpbegroting 2022 weergegeven (zie ontwerpbegroting 2022 tabel 20 op pagina 201).

Tabel 9: Lasten per volwassene aan zorg in 2021 en 2022 (in euro's)

	2021	2022
Zorgtoeslag	– 384	– 394
Belasting	1.552	1.690
Eigen betalingen	359	373
Premie AWBZ		
Premie WLZ	1.123	1.111
Inkomensafhankelijke bijdrage Zvw	1.932	1.902
Nominale premie	1.478	1.522
Totaal	6.060	6.204

Vanwege de hogere ova worden zowel de nominale premie, de zorgtoeslag (meer min), de inkomensafhankelijke bijdrage als de belastingen (ter dekking van de rijksbijdrage Wlz en de zorgtoeslag) hoger. Per saldo komen de gemiddelde lasten voor een volwassene in 2022 € 43 hoger uit dan in de ontwerpbegroting 2022.

In tabel 9 zijn de wijzigingen ten opzichte van de ontwerpbegroting 2022 weergegeven (zie ontwerpbegroting 2022 figuur 10 op pagina 204).